

DE NUBA, EEN STERK VOLK IN ZUID SOEDAN

OORLOGSLEED EN VREDESCONFERENTIES

door

HANNIE HALMA

Nijmegen, april 2005 en januari 2006

Tegen hun wil werd de Nuba bevolking betrokken bij militaire conflicten in Zuid Kordofan. In 1985 voerden een eenheid van de Soedan People's Liberation Army een aanval uit tegen het regeringsleger in het Nuba-gebied, een actie die niets met de Nuba bevolking te maken had.

Janjaweed trokken plunderend en moordend rond, verkrachtten vrouwen, verkochten kinderen als slaaf en lieten dorpen in vlammen opgaan. In de steeds weerkerende bommenregens vonden duizenden mensen de dood en hele gebieden werden verwoest zodat er nauwelijks bouwland overbleef en er geen water was om de akkers te bevloeien. Honderdduizenden Nuba vluchtten weg, maar dragen nog steeds de sporen van alle wreedheden.

Zondag 9 januari 2005 is in Nairobi een vredesakkoord ondertekend. Vice-president Ali Osman Mohammed Taha zette namens de regering zijn handtekening, SPLA-leider John Garang deed dat namens de rebellen. Of de Nuba bevolking in staat zal zijn dorpen te herbouwen, landbouwgronden vruchtbaar te maken en scholing aan kinderen en volwassenen te hervatten, is onzeker. Dit zal mede afhangen van steun uit rijke landen...

De vlucht van Amsterdam naar Caïro loopt volgens het boekje. Deze keer is het personeel van de lokale luchthaven te moe om mijn ticket naar Aswan te wijzigen en toe te staan een uur eerder door te reizen. Pech.

Om vijf uur in de morgen sla ik mijn bed open en vier uur later ringelt de wekker. Als oude bekenden begroeten het hoofd van het ticketbureau en ik elkaar, maar zijn bericht is dit keer minder vrolijk. Er is geen bed vrij en de komende maandag zal ik het moeten doen met een zitplaats op het benedendek waar honderden mensen op de ijzeren banken doorbrengen; babbelend, kaartend, etend en sluimerend.

Bezoek aan mijn Nubische vriendin Zoba maakt alles weer goed en zondags brengt een busje me naar Isbe, zanger en oedspeler die deze keer mee zal gaan op mijn zoektocht naar Nubische oudheden. Dat wil zeggen als er niets tussen komt, Insha'Allah...

En jawel. Over twee dagen wordt er een Duitse filmploeg verwacht waarvoor Isbe als plaatselijke beroemdheid de hiërogliefen van de Isis tempel zal vertalen, hij zal het verhaal van de zwarte farao Taharqa zingen die eens over Egypte en Nubië regeerde en zal ook hén het lied van de man laten horen die wanhopig zijn huis en dorp verliet. Zijn oude vader bij de hand nam, de baby op zijn arm droeg en zijn oudste zoon aan zijn slip meenam. Weg moest omdat er een wit kruis op zijn huis was gekalkt en de Grote Dam van Aswan alles even later onder water zou zetten!

Opnieuw reis ik alleen, en eigenlijk is dat maar goed ook. Te gespannen over wat de komende weken gaan brengen kan ik nu zo snel mogelijk doorreizen naar Khartoem.

Tegen betaling sleept iemand me langs alle controles en wijst me een plek op het benedendek, vlakbij de airconditioning waar de temperatuur vannacht redelijk zal zijn.

De kapitein heeft een beter idee. Zijn stuurhut heeft aan de rechterkant een windstille zone, mijn bagage mag er staan en met wat goede wil kan ik daarachter schuilen.

's Nachts blijkt het ijzeren dek behoorlijk hard, ik heb teveel uitstekende botten en even later giert een ijsskoude wind door de kleinste hoeken. Een gekocht tapijtje helpt enigszins, maar op dit moment blijken de ingeweven bloemmotieven centimeters lange kieren te zijn, waardoor de wind zijn gure spel speelt.

De avond daarna biedt Wadi Halfa rust. Later geeft een lang gesprek met een onderwijsinspecteur meer inzicht in het lagerschoolsysteem dat acht jaar duurt. Kinderen kunnen hun opleiding op verschillende momenten starten en afhankelijk van geaardheid en financiële middelen van ouders is dat als zes-, zeven- of achtjarige. Na het betalen van een bedrag dat afhankelijk is van het inkomen van de ouders, of ontheffing hiervan, is het bezit van uniform, schoenen, een rugzakje en een pen een voorwaarde om toegelaten te worden.

Betaling van schoolgeld voor de drie jaar durende middelbare school is verplicht zodat ook deze opleiding slechts voor een deel van de kinderen haalbaar is. Een certificaat als bewijs van voldoende eindresultaat geeft toegang tot een van de vele universiteiten, die weliswaar verschillend van kwaliteit zijn maar toch de kans op een baan vergroten. Er is geen enkele vorm van selectie binnen de reguliere universiteiten, waardoor studiekosten die ouders kunnen opbrengen bepalen waar hun kinderen terechtkomen.

Hussein vertelt dat de regering momenteel meer nadruk legt op onderwijs. Salarissen van onderwijzers zullen binnen enkele jaren stijgen en Pabo studenten mogen zelf bepalen aan welke school ze les willen geven. Een mooi gegeven voor studenten die, nu de vrede is getekend, terug zullen gaan naar hun eigen gebied: het Nuba gebergte, dat zuidwestelijk gelegen is ten opzichte van Khartoem.

Helaas blijkt de trein vertrokken, wel kunnen passagiers voor de bus zich van een plaats verzekeren door een ticket aan te schaffen. Compleet met bagage dient men zich om vier uur in de middag te melden. Dan wordt bepaald wiens dozen, zakken en koffers onder de stoelen passen en welke hoeveelheden er op de bus gestapeld zullen worden.

Het gesleep naar boven, waar een netwerk van touwen honderden zware pakketten in toom houdt, duurt uren. Dan zoekt ieder zijn of haar zitplaats in een smalle rij waar drie stoelen, een inklapbaar ding en nog eens twee stoelen een krappe rij vormen van het grote geheel. Met de benen hoog opgetrokken vanwege pakketten onder, naast en voor ieders zitplaats is er van enige bewegingsvrijheid geen sprake meer. Klem gezet tussen bagage en mijn buurman trek ik enkele uren later een schoen uit, zodat mijn blote voet tussen wat pakken een betere plek vindt. Het scheelt... en terwijl een zandwolk de passagiers vanaf de middenstoel onzichtbaar maakt, vindt mijn hand in het donker een smalle richel waarin de schoen past. Onmiddellijk grijpbaar als ik bij een volgende politiepost naar buiten moet klimmen, over mensen en bagage heen zal duikelen om te laten zien welk gezicht er bij mijn paspoort met stempels hoort.

Helaas, de straling van de koplampen tekent vreemde schaduwen in de woestijn en volkomen verrast zie ik mijn schoen in de verte verdwijnen. Even ben ik vergeten dat een deel van de zijwand open is en alleen kunstige versiering de indruk geeft van een afgesloten geheel.

Tot elf uur jakkert de chauffeur door de woestijn, vermijdt te diepe geulen en dendert over enorme keien terwijl de passagiers hun voedsel delen. Een man die met een groen gezicht zijn maaginhoud naar buiten spuugt, hangt doodziek uit de geopende deur en medepassagiers omklemmen zijn benen terwijl de bus voortraast. Uren later stoppen we bij een theehuis, zien enkele kramen waar grote pannen op het vuur staan en lopen langs een lange rij matten waar de gelovigen zich uitstrekken voor hun gebed. De weinige vrouwen van het gezelschap zoeken haastig wat gammele bedden en plaatsen ze zorgvuldig bij elkaar, leggen er hun bagage neer en spoelen zich schoon met wat water uit een tuitkan. Dan is er tijd voor thee en een bordvol bruine bonen die we naar binnen lepelen met stukken brood.

Wat later hullen we ons in lange sluiers en proberen te slapen. Even maar, want drie uur later toetert de chauffeur net zolang tot iedereen weer over pakken en zakken naar binnen klimt.

We gaan verder, houden een korte middagpauze en stoppen 's avonds om zeven uur opnieuw voor een nachtelijk verblijf. Vandaag blijkt Khartoem niet haalbaar, we passeerden teveel gestrande auto's die op weg geholpen moesten worden...

Om acht uur 's morgens sleep ik in het centrum van Khartoem mijn bagage vele trappen op, maar ook hier is geen plaats voor een buitenlandse. Een lange zoektocht eindigt in een echt hotel waar ik zelfs naar Nederland kan bellen. Hier laten tientallen kakkerlakken al snel het leven, dan wacht me een frisse douche die zoals gebruikelijk in Egypte en Soedan de rest van de *hamam* onder water zet.

Een telefoontje naar Abdo laat hem weten dat we op reis kunnen en vervoer moeten zoeken die ons via El Obeid naar de Nuba hoofdstad Kadugli en veel verderop naar zijn geboortedorp Heiban zal brengen.

Maar eerst ontmoet ik zijn moeder Hālīma, zijn zussen, schoonzus en haar jonge kinderen. Ze wonen in Omdurman dat in het verlengde van Khartoem ligt, aan de andere kant van de Nijl. Op een wonderlijke manier zie je een soort aflopende orde in huizenbouw. Allereerst strekken zich aan beide zijden van de weg rijen aardige huizen uit waar elektriciteitskabels voor verlichting zorgen. Verderop zijn de huizen van bric gebouwd, handgevormde stenen die bestaan uit leem met gehakt stro. De eersten hebben vele kamers en een ruime binnenplaats, daarna worden de woningen kleiner en smaller en bestaat de toegangspoort slechts uit een verroeste ijzeren plaat. De verlichting bestaat hooguit uit het schijnsel van de maan en een enkele kaars. Toch blijkt ook hier het optimisme om te overleven uit uitbundige bloeiende planten die vrouwen in deze woestijn hebben opgekweekt. Roze bloemen hangen over een omheining en een pot met een jonge scheut erin staat naast de poort. Ze doorbreken op een vrolijke manier het stof, de gaten in de weg en de gammele plank die over een uitgegraven deel van de weg ligt. Met wat geluk, Insha'Allah, als er geen overstromingen plaatsvinden zoals in 1988, staan deze huizen de komende jaren nog overeind en wellicht zal er eens elektriciteit worden aangelegd...

Hier wonen vooral Nuba vluchtelingen, en op deze plek ontmoette men jaren geleden verre verwanten en dorpsbewoners. Het is een van de honderd illegale volkswijken rondom Khartoem die gevuld zijn met mensen die zich nergens meer veilig voelen.

Een aantal gelukkigen vond werk in Khartoem, anderen bevolken de lokale markt met zijn scheefgezakte kramen en verkopen er wat groente of een enkele kippenbout. Weer anderen bewerken houten balken, maken er bedstijlen van en toveren oude spanten om in een sterk geraamte waar kinderen rode en gele plastic draden tussen spannen zodat het als bed of zitplaats kan dienen. Van oude aluminium blikken wordt keukenmateriaal gemaakt dat onontbeerlijk is en worden machientjes gefabriceerd waaruit je mooie pastaslierten draait. De prachtige, ronde tuitkannetjes worden vooral door de kleurrijke theedames gebruikt. Ze schenken er kleine kopjes koffie uit terwijl het drab in de buik van het potje achterblijft, nadat ze de bonen op een vuurtje hebben geroosterd en fijn stampten in een vijzel. Verderop liggen houten spatels en lepels in allerlei maten en enkele ruw uitgekapt vijzelpotten, ook staat er een ijzeren bouwsel waarop uitbundig COMMUCATION OFFICE staat geschreven. Binnen staat een kleine tafel met een telefoon en een stoel. En terwijl de eigenaar zorgvuldig de zandvloer aanveegt en je een papieren zakdoekje reikt om het zweet van je gezicht te wissen, kun je er met familie of vrienden bellen...

De volgende morgen zorgen vele pasfoto's en paspoortkopieën plus een enorm bedrag al snel voor een stempel in mijn pas, maar het is beslist geen toestemming om door te reizen naar het Nuba gebergte. Dat bepaalt de veiligheidspolitie.

Zij zetelen in een modern gebouw dat veel verder ligt. Hier hebben de inspecteurs alle tijd om onderling verhalen uit te wisselen, terwijl er niet veel later opnieuw een drukkende stilte heerst.

De heren zijn niet gelukkig met mijn komst. Wel lijkt het redelijk dat ik als toerist kom omdat een lange weg van Aswan in Egypte naar Wadi Halfa in Soedan voerde, een typisch Afrikaanse bus me in twee dagen naar Khartoem bracht en er stempels in mijn paspoort staan die duiden op bezoek aan het Nubische deel van Soedan, maar toch...

Weet Abdo wel zeker dat hij de verantwoordelijkheid voor mij op zich wil nemen?

Abdo krijgt een berg vuil over zich heen die voor mij onverststaanbaar is, maar hem diep treft. En uitstel van zijn beslissing vindt deze hoge officier logisch, want wat moet zijn land met een spionne?

Discussie is niet mogelijk en woest loop ik de kamer van de officier binnen waar ik even daarvoor op een stoel mocht zitten, en duw hem een foto van kinderen en kleinkinderen onder zijn neus. 'Kijk!' wijs ik hem, 'dit zijn mijn kinderen en kleinkinderen, ik houd van ze dus waarom zou ik hierheen komen om te spionneren? Zeg maar hoe ik kan bewijzen dat ik betrouwbaar ben!'

Enigszins afgekoeld lopen we naar buiten, ons bewust van het feit dat de bus naar El Obeid morgenvroeg zonder ons zal vertrekken. Niet veel later wandelen we over de locale markt in Omdurman. Stap voor stap leidt Abdo me binnen in de ellende van de oorlog. In een hoek zit een bejaarde, kreupele man en steekt vragend zijn hand op. Zijn familie is deels vermoord, deels gevangen genomen en als slaaf verkocht en er is niemand die zich om hem bekommert. De oorlog zit nog in zijn hoofd en keer op keer stamelt hij dezelfde woorden.

Een stevig gebouwde dertiger klemt een sinaasappel in zijn hand en het sap druipt van zijn kin. Ook zijn geest kon alle verschrikkingen niet aan en er ontsnappen alleen onverststaanbare klanken aan zijn mond. Als hij met een verdwaasde blik in een bus springt wordt een plaats vrijgemaakt en vraagt niemand om geld.

Verderop zitten een vijftal mannen van rond de 25 jaar en drinken thee die betaald wordt door een van hen die enkele dagen werk had. Hun toekomst blijft onzeker want door de oorlog konden zij hun middelbare school niet afmaken en er wonen tienduizenden vluchtelingen rondom Khartoem. Als ze weggaan sleept een van hen moeizaam met zijn been en leunt zwaar op twee krukken. Hij verloor een deel van zijn familie, raakte zelf gewond en probeert met steun van vrienden te overleven.

Een man met diepe kerven in gezicht en hals begroet een vriend, die net als hij de oorlog heeft overleefd maar waarvan alleen de uiterlijke wonden zijn geheeld. De man zonder rechterarm begroet me en dankt God voor mijn komst, maar niemand wil gefotografeerd worden want daar houdt de politie niet van...

Zwijgend trekken we verder en bereiken na twee bustochten en een lange rit met een ezelskar de voormalige 'closed area', een afgelegen gebied waar de degelijke politiepost bij de ingang in schril contrast staat met de kartonnen bouwsels waarin de armsten der armen huizen. Vaak zijn het alleen de vrouwen met hun kinderen omdat duizenden mannen verdwenen tijdens de oorlog. We lopen er stil rond. Hier leven mensen die volkomen afhankelijk zijn van hulp door derden. Ezelskarren die een volle watertank met zich meevoeren doen er uren over om er te komen en in hoeverre er groente te verhandelen valt laat zich raden...

We ontmoeten een vriend en duiken een klein onderkomen in, een houten staketsel waaromheen kartonnen platen zijn vastgezet. Hier vertellen mensen hun steeds weerkerende droom, terugkeer naar hun oude dorp in het Nuba gebergte...

Twintig minuten, meer hebben we niet. Daarna worden we als verdacht bestempeld en vergroten de kans te worden opgepakt voor een verhoor waarbij het er niet zachtzinnig aan toe zal gaan, integendeel. En gehaast lopen we terug.

Als we eindelijk van de ezelskar stappen verdwijnt de officier van het bureau van vanmorgen in de bus en vertrekt. We zijn gevolgd!

Het leidt tot een uitbarsting van Abdo. 'Ze moeten niet denken dat ik bang ben voor een verhoor en marteling, ik doe niets verkeerd. We hebben hier gewoon een vriend opgezocht. Ze mogen me martelen, ze mogen me doodslaan maar het zal *hen* niet helpen. De Nuba gaan terug naar hun geboortegrond. De vrede is getekend, wij zijn vrij en niemand pakt ons dit af!' Dan keert hij zijn blik naar binnen en zwijgt...

De volgende morgen ligt er een naamkaartje voor Abdo klaar en mogen we direct door lange gangen naar de eerste verdieping waar alle papieren wachten. Vandaar gaan we naar buiten en treffen in een klein kantoor een opgewekte officier. Ontspannen vraagt hij naar het doel van mijn tocht en hij reageert positief. Controleert met een snelle blik alle stempels, incasseert een fiks bedrag, pakt zijn motor en overhandigt een half uur later het definitieve bewijs van goedkeuring.

Terwijl Abdo de vertrektijd van de bus naar El Obeid navraagt in het busstation dat ergens buiten de stad ligt, sla ik in mijn kamer opnieuw kakkerlakken dood en pak mijn camera's, recorder en enkele kledingstukken in. De rest verdwijnt in een koffer met slot en blijft achter in het hotel.

's Morgens om 6.15 staat de taxi klaar en om 14.00 uur komen we op een luxueuze manier in El Obeid aan, met een versnapering onderweg en frisse lucht in de bus die je de 47° van buiten doet vergeten. Dat wordt anders als we in een kleine Toyota stappen die ons in vijf uur naar Dilling voert, de plaats waar het Nuba gebergte begint. Het is één lange slingerweg die tussen bomen doorvoert, diepe geulen overbrugt die in de regentijd vol met water staan, en soms eindigt in een zandbak die ons tot uitgraven dwingt. Een uitgestrekte zandvlakte brengt even wat rust, en een vuist in mijn rug geeft meer steun terwijl de zon genadeloos door het ijzeren dak dringt.

In Dilling brengen vele liters water in- en uitwendig verfrissing, zodat we verder kunnen; blijmoedig in een ander vehikel stappen dat ons eveneens in vijf uur naar Kadugli zal rijden. Als langzaam de duisternis invalt schakelt de chauffeur over op een treurige slakkengang, zucht diep en ademt moeilijk. Toneelspel in de hoop op een extra overnachting en uiteraard een ander bedrag dan was overeengekomen. Helaas voor hem gaat zijn feestje niet door en enkele uren later verwelkomen honderden kleurige lampjes van de hoofdstad ons. Tientallen mannen zitten vredig op plastic stoeltjes en laten zich een glas thee aanreiken. Een enkeling blijkt Abdo te kennen en een vriendelijke oude man weet waar zijn oom woont. Behulpzaam loopt hij mee en klopt op de poort terwijl ik struikelend over tientallen keien dichterbij kom. Even later is de familie ontwaakt, wordt er fris water geschonken en staat er een wijde bak water klaar voor een bad. In een van de vier hutten die getooid is met een puntig rieten dak spoel ik alle stof weg, dan is er rust en beschijnt de maan nog twee bedden die op de omheinde binnenplaats staan.

's Morgens beroeren de eerste zonnestrallen voorzichtig de helling achter onze binnenplaats en even later lichten tientallen hutten op tussen hun met stenen bedekte omgeving. Bij de een bestaat de rondemuur van de hut uit rotsblokken, bij de ander uit gekleurd leem en even verderop wachten enkele bossen stro op verwerking door een vakman. Daar moet het dak gerepareerd worden en de lagen riet zorgvuldig over elkaar worden gelegd tot ze eindigen in een forse punt. Enkele bomen spreiden hun bladeren naar de zon en een bosje verdroogd gras wacht op de regenperiode die begin mei zal beginnen...

SCHOLING EN VREDESCONFERENTIES

Abdo straalt als Kate van Medair hem verzekert dat hij over drie jaar hier van harte welkom is als medewerker. Hulporganisaties zitten te springen om hoog opgeleide Nuba mensen en de door hem gekozen opleiding BSC-AIT sluit uitstekend aan bij deze behoefte.

Abdulrahim Ahmed el Mustafa van Unicef Soedan, vertelt me dat er in Khartoem, Omdurman, El Obeid en Dilling universiteiten zijn. Via de e-mail van zijn baas kunnen we contact houden over alle onderwijsvragen die op enig moment zullen opdoemen. Bovendien heeft hij contact met het Ministerie van Onderwijs en de volgende keer gaan we er samen op bezoek.

Enkele straten verderop nodigt Asia Idrees Abdalla, Dean van de Faculty of Society for Woman me uit voor een kop thee. Een geweldig vrouw en het klikt meteen. Jaren geleden studeerde ze af in Arabisch en heeft daarnaast een Masters voor Afrikaanse literatuur. Haar baan als docent aan de universiteit heeft ze opgezegd omdat haar hart bij de opleiding van vrouwen ligt en de noodzaak daarvan onmiddellijke actie vereist. Ze heeft de toelichting over haar driemaandelijksse opleidingen gedegen op papier gezet, net als de plannen voor nieuwe vrouwenvakscholen in Dilling, Rashad, Abu Gebeiha en Talodi. Op dit moment volgen meer dan honderd vrouwen in Kadugli een cursus in Algemene gezondheid, Voedingsdeskundige, Milieu, Kunst, Kleding maken of Kunstnijverheid en reikt zij over iets meer dan een maand de welverdiende certificaten uit.

Als we de middelen die ze voor haar lessen nodig heeft bekijken, zetten haar leerlingen zich achter een Singer naaimachine en laten opgewekt hun vaardigheden zien. Ze gaan een nieuwe toekomst tegemoet!

Abdo en zijn vriend Tawfig zijn naarstig op zoek naar lokaal vervoer. Maar niet alleen is de kortste weg naar Heiban gesloten vanwege de vele mijnen die er liggen, ook het lokale vervoer laat het afweten en waarom dat zo is wordt al snel duidelijk.

De immense vlakte aan de overkant van de weg stroomt vol met mensen. Luid toeterend komen auto's, busjes en grotere gevaartes aanrijden. Boven op het dak, aan de zijspanten, overal zitten en hangen mensen. Tientallen SPLA vlaggen wapperen vrolijk in de wind, net als spandoeken die volgekalkt zijn met teksten over de herwonnen vrijheid, de vrijheid in Kadugli en vrijheid in Soedan. Uit volle borst scanderen mannen, vrouwen en kinderen 'SPLA woyé, SPLM woyé, Kadugli, hoofdstad van de Nuba woyé en Soedan woyé' en duizenden handen zwaaien mee in het ritme...

Voor het eerst sinds 1998 is er op 13 april 2005 weer een afvaardiging van de SPLA/M in Kadugli die hun grote leider John Garang vertegenwoordigen, en nemen Daniël Kodi, Symon Karlo, Kamal Anur Anur, Meryem Johanna en Kodja Tutu plaats onder een kleurrijk katoenen afdak. Naast en achter hen scharen zich vele anderen, en op het open veld staan nog eens duizenden enthousiaste toehoorders die niets van de toespraken van deze vredesconferentie willen missen.

Na de oproep vanaf het podium valt er een diepe stilte waarin geluisterd wordt naar een gebed voor de moslims, dan volgt een Christelijk gebed en wordt geëindigd met een ritueel voor de *kudjūr*, degene die volgens aloude animistische tradities leven.

Oplettend wordt er geluisterd naar iedere toespraak en de toezeggingen van de regering worden in vele donkere hoofden geprent. Er zal vrede heersen, er wordt met de wederopbouw begonnen en het verleden zal op de achtergrond raken als de bevolking nieuwe kansen krijgt.

Onder doodse stilte voert een afgevaardigde van de vijand het woord. Niemand is vergeten dat zijn Arabische clan de Nuba zonder enige aarzeling vernietigde. Vrouwen verkrachtten, baby's en peuters vermoordden en overlevenden als slaven verkochten. Hij belooft beterschap...

Als Meryem Johanna, een van de leiders van de vrouwenbeweging van de SPLM, Soedan People Liberation Movement, na haar toespraak een krans papieren bloemen krijgt omgehangen, houden schelle *zaghrouda's* minutenlang aan. Ze wordt niet alleen bejubeld door vrouwen, ook mannen en kinderen scanderen vele *woyé's*. Dan beklimt een struise, oude dame het podium. Vol trots houdt ze haar veren vaan in de lucht en een sikkels in haar hand, schelpen tooien haar hoofd en een brede band kralen omsluit haar tanige hals. Ademloos luistert iedereen en dankt haar na afloop met intens tromgeroffel, wuivende vanen en *zaghrouda's* die opstijgen naar de felle zon. Dan schuilt ze weer tussen haar metgezellen, kleurrijk versierde Afrikaanse mama's en mannen met de horens van een stier op hun hoofd en een ander met een hoorn aan zijn mond waaruit duistere tonen klinken. Rieten rokken omsluiten hun lendenen waarboven kleurige T-shirts glanzen en een decadente zonnebril een besnord hoofd tooit. De medicijnman draagt een snoer flesjes met wondermiddelen om zijn hals en allemaal galmen ze mee met de vele *woyé's*.

Een beeldschone studente voert een fel betoog. Háár vader heeft geld om haar studie te betalen, maar waar blijven de nieuwe schoolgebouwen die de verwoeste lokalen in het Nuba gebergte moeten vervangen? Wie helpt de vele alleenstaande vrouwen die tijdens de oorlog hun echtgenoot verloren en waarom kunnen hun kinderen niet naar school? Het land is verwoest en hun vee werd gedood, dus hoe kunnen zij uniformen en schoenen betalen? Hoe komt het dat er stoelen ontbreken in de klaslokalen en Arabische onderwijzers de schoolboeken op de markt verkopen? Bijna zonder adem te halen gaat ze door, ondersteund door vele instemmende geluiden en gebaren.

Tijdens haar aanklacht knikken mannen en vrouwen instemmend, zo gaat het tot nu toe en niet anders! En als ze haar gehoor bedankt voor hun aandacht klatert luid applaus op en klinken hartstochtelijke *zaghrouda's*.

Een lange oprijlaan brengt me 's avonds voorbij de controleposten van de SPLA en eindigt bij het terras waar de delegatieleden ontspannen een glas cola drinken. Vele handen worden geschud en uiteindelijk neemt Kodja Tutu de honneurs waar en vervangt Meryem Johanna tijdens een gesprek in het gastenverblijf. We wisselen gegevens uit en ze vraagt me de volgende keer naar Kawda te komen, daar is het hoofdkwartier van de SPLA/M gevestigd en daar wil ze in alle rust meer informatie verstrekken. Vanavond wacht een vervolg op de conferentie en auto's staan klaar om hen opnieuw naar de omheinde zandvlakte te brengen waar vele Nuba wachten. Ook de komende weken zijn gevuld met conferenties in afgelegen dorpen zodat er geen ruimte is voor een nieuwe afspraak. We noteren telefoonnummers en nemen afscheid. Insha'Allah, als God het wil zien we elkaar na het regenseizoen opnieuw. In de tussenliggende periode kan ik haar en Meryem bereiken voor alle vragen die in me opborrelen...

Langzaam komt het leven op gang. Houten poorten kieren open, kinderen spelen een spel met een tiental boontjes en koeien worden het veld in gedreven. De feestkleding van de conferentie hangt te drogen. Een strijkbout wordt met vurige kooltjes gevuld en lange jurken zorgvuldig uitgespreid over een houten tafel.

Ook vandaag zullen er vele discussies gevoerd worden want er zijn nog vele twijfelaars. Mensen die bang zijn dat nieuwe beloftes loos blijken, oude angsten waarheid worden en Nuba opnieuw als minderwaardige slaven weggevoerd zullen worden.

Toch geloven evenzovelen in een betere toekomst. Zij bouwen vernielde huizen op, herstellen beschadigingen, maken het land rijp voor nieuw zaaigoed en geven hun kinderen les op het marktplein, wachtend op het moment dat ze over voldoende geld beschikken om hen naar de lagere school te kunnen sturen. Er ontstaan nieuwe initiatieven waarbij vrouwen zich verenigen, scholing willen om voor hun kinderen een leefbare toekomst op te bouwen. Ze zoeken gezamenlijk een weg waardoor straks vluchtelingen welkom worden geheten in hun oude huis, recht kunnen doen gelden op hun vroegere landbouwgronden en boomgaarden.

De vrede is getekend en er wordt aan de wederopbouw gewerkt...

Een auto met laadbak, waarop Abdo en vriend Tawfig vrolijk meedansen over alle hobbels brengt ons via een lange omweg naar Heiban, geboortedorp van Abdo en Tawfig. Voordat we zover zijn ontrolt zich een magnifiek vergezicht.

Kilometers lang wordt ons pad omzoomt met lange, wuivende rietstengels, tegen deze lichte achtergrond doemen roodbruine, sierlijke bomen op en daarachter spreiden eeuwenoude bomen hun knoestige takken uit en steekt fris groen helder af tegen de blauwe lucht. Even verderop bungelen grappige vogelnestjes aan een lange sliert en waaien mee met de wind, en terwijl een felblauwe vogel opvliegt stuiteren wij verder. Later doemen nieuwe rotspartijen op, afgewisseld met saaie vlaktes waarin ik Isis, godin van de vrouwen, smeeke deze reis in de beloofde tijd af te leggen. Insha'Allah! Maar de vijf uur worden er meer en tien uur later arriveren we in het donker en laten ons uitgeput op de aangesleepte bedden vallen. Dan slaat een ijzige wind toe en zoek ik tussen mijn bagage naar andere kledingstukken om me te beschermen.

's Morgens is de beslissing aan mij, gaan we naar Leira of niet... 'Natuurlijk gaan we, en als er geen vervoer is lopen we toch twee uur door de woestijn,' bevestig ik wat de mannen horen wilde. Maar dat is niet nodig want onze chauffeur ruikt zijn kans en met een dertigtal mensen aan boord deinen we naar Leira.

Duizenden mensen komen van heinde en ver. Studenten op fietsen, mannen die in groepen door de woestijn lopen, vrouwen met een bed op hun hoofd en baby's in hun armen en anderen die hun theeketels en potten en pannen meedragen. Iedereen wil er zijn en alle clans sturen een afvaardiging naar de vlakte die eens het grootste slagveld van de Nuba bergen was.

Nu zijn er een twintigtal rieten gastenverblijven gebouwd, waar mensen die van ver komen hun bagage kwijt kunnen. Er staan bedden die als zit- of slaappleats dienen en twee gastvrouwen dragen koel water aan. Vrouwen geven er hun baby's de borst, oude mannen verdiepen zich in de problemen die de vrede met zich meebrengt en de mooie Awātūf weigert nog langer naar deze naam te luisteren. 'Ooit was het een wrede verplichting van onze vijand, nu luister ik alleen naar Kenī, mijn échte naam' zegt ze met trots opgeheven hoofd!

Buiten neemt de drukte toe. Een legereenheid van de SPLA gaat met gesloten gelederen in looppas voorbij, zingt een strijdlid en stampet in gelijk tempo naar de bus met Nuba gasten uit Khartoem. Ze omsingelen het volgeladen gevaarte en worden op hun beurt ingesloten door yellende vrouwen en mannen. Kinderen sluiten zich bij hen aan en in een feestelijke optocht rijdt de bus langzaam verder, tot vlakbij de enige boom die hier nog overeind staat.

Dan komen de militairen mijn richting uit, scanderen een lied en vijf van hen maken zich los van de troep. Met hun geweer in de aanslag stoppen ze enkele meters voor me, duiken naar beneden en richten stoer hun wapens op dit blanke doel. Even verstarren ze in hun dreigende pose, dan danken ze uitbundig voor mijn komst.

Vrouwen en mannen begroeten me ieder in hun eigen dialect en danken God voor mijn komst, anderen omhelzen me met tranen in hun ogen en wensen me vrede toe. Met kleurige vaantjes in hun hand staan ze statig rechtop als ik hen fotografeer.

Langzaam komt een oude vrouw dichterbij. Uren heeft ze in haar eentje door de woestijn gelopen, houvast zoekend bij haar lange stok. In haar hand houdt ze een kalebas met water en een wollen mutsje bedekt haar kleine hoofd. Ook zij wil de discussies volgen...

Een SPLM officier neemt me mee naar een kleine hut waar de burgemeester en politieagent van Leira Omda Mustafa Dūrman en Sjeikh el Balad Barakat Nōw mijn handen stevig omklemmen. Ze zijn gelukkig dat ze hun verhaal mogen vertellen en wijzen me op dit zwaar getroffen gebied waar landbouwgronden zijn vernield en het vee is gestolen. Ze weten niet wie voor de diefstal verantwoordelijk was en wie hen kan helpen. Wel kennen ze de vrouwen die alleen met hun kinderen zijn achtergebleven, zonder inkomen en kansen op een beter leven. Een lagere school en uniformen voor hun kinderen zou een zegen zijn omdat twee uur heen en twee uur terug lopen naar Heiban nauwelijks haalbaar is. De schoolbel klingelt om acht uur en dat betekent dat de jeugd van Leira 's morgens om zes uur zou moeten vertrekken, zonder eten en alleen met wat water in een kalebas. Hier eet men pas om elf uur het eerste sobere maal en volgt tegen de avond een warme maaltijd van brood en wat bruine bonen, soms aangevuld met *būla*, een rode saus van gedroogde tomaten. Voor de meeste mensen zijn de stukjes vlees die hierin drijven een uitzondering, net zoals een kom *kisra* een

onbereikbaar feestmaal is; tientallen flubbertjes deeg die gemaakt zijn van *sorghum* en overgoten worden met sterke bouillon.

Mohammed neemt de taak van Abdo over en vertaalt het verhaal van de tengere, in een kleurige jurk geklede Nēuni. Met verstarde ogen, haar vingers in elkaar verstrengeld vertelt ze hoe ze drie jaar lang door de bergen trok. Na de plundering van haar dorp, het vuur dat de hutten verkoolden, de verkrachtingen en de moord op haar man en vier andere familieleden, vluchtte ze naakt met haar zeven jonge kinderen de bergen in. Ze schuilden in grotten en de groep vluchtelingen werd alsmaar groter en groeide uit tot vijfenzeventig vrouwen en kinderen. Drie jaar lang was ze voor hen verantwoordelijk en zocht hoog in de bergen naar nieuwe schuilplaatsen. Ze trokken voornamelijk 's nachts rond, plukten *simsim* als ze de kans kregen en maalden deze tropische graansoort fijn tussen twee stenen zodat ze wat te eten hadden. Een enkele keer kregen de vrouwen de kans voor rebellen te koken, dan kregen ze voedszaam eten mee voor de kinderen en vulden hun kalebassen met water zodat even niemand gevaar liep. Want beneden vernielden soldaten de bronnen zodat er maar weinige overbleven. Op die plekken wachtte de vijand en greep ieder meisje, elke vrouw.

Toch moest er water gehaald worden...

'Het was een zware tijd,' zegt ze met afgewende blik, 'eigenlijk wilde ik in mijn eentje rondtrekken. Niet gehinderd door verantwoordelijkheden een geweer grijpen en de vijand neerschieten; als een sterke man die verkrachters en moordenaars verminkt of doodt.'

Na een lange stilte fluistert ze 'iedere dag heb ik de vrouwen gevraagd om geduldig te zijn en moedig. Zei dat er een betere tijd zal komen waarin we weer schoenen voor onze kinderen kunnen kopen en in vrijheid zullen leven.'

Ze kijkt me aan en zegt, 'vandaag ben ik hier om onze bevrijding te vieren, te luisteren naar de leiders van de SPLA en onze vijand te horen zeggen dat de onderdrukking voorbij is en we samen zullen werken. Dán weet ik zeker dat de Nuba vrij zijn!'

Buiten recht ze haar rug en laat vrijelijk haar donkere haren zien, onbedekt en volgens aloude patronen schitterend ingevlochten. Haar blote voeten hebben haar door de woestijn naar deze conferentie gevoerd, in een lange, witte jurk waarop blauwe bloemen dartelen. Een prachtige, sterke Nuba vrouw!

Stil kijk ik naar de bergen die ons omringen. Waar zouden de grotten liggen waarin Nēuni schilde. Hoe moedig moet je zijn om drie jaar lang de verantwoordelijkheid te dragen voor een grote groep mensen en verkrachting riskeren omdat dat de enige manier is om te overleven? Hoe kun je dan in godsnaam optimistisch blijven? Het is niet te bevatten...

Een lang pad leidt door een veld met laag gewas naar de plaats waar mannen zich van hun wapens moeten ontdoen. Daar worden ze zorgvuldig gefouilleerd en wordt de berg lansen, speren en hakmessen steeds groter. Aan de overzijde worden de vrouwen voorzichtig betast en mogen een voor een verder over het smalle pad dat naar de conferentieruimte leidt.

Kleurige slingers zijn tussen de bomen gespannen, honderden ballonnen dansen op en neer en op de tafel waarachter het comité van ontvangst heeft plaatsgenomen staan gele papieren bloemen in een vaas. Hier moet je je melden met camera en recorder en wordt je naam zorgvuldig genoteerd.

De zware boomtakken buigen door van de jeugd die zich een hoge zitplaats heeft verschaft. In dikke rijen zitten tientallen kinderen op de grond, daarachter staan jong en oud in een wijde kring. Ze maken ruimte voor nieuwkomers en zorgen dat hun ogen gericht blijven op het podium; duizenden Nuba die alleen een smalle toegang overlaten voor de eregasten.

Onder luid gejuich zetten vier hoge SPLA officieren zich in hun plastic stoelen en stellen soldaten zich op in het open deel, op alles voorbereid en met hun geweer in de aanslag.

Een jonge vrouw leidt de conferentie in waarna de *sjeikh* een soera reciteert en andere geestelijk leiders aan hun geloof uiting geven. Dan stort een dertigtal militairen zich op het podium, grijpt enthousiast elkaars hand en scandeert opgetogen een vurig strijdlid. Tientallen mannen en vrouwen bestormen hun bevrijders, dansen stralend om hen heen en slingeren schelle *zaghrouda's* het groene bladerdak in. Het wordt een feest waarin de voormalige rebellen de eer krijgen die hen toekomt en iedereen van groot tot klein hen uit het diepst van hun hart bedankt.

Door de smalle doorgang komt een belangrijk Nuba leider. Zonder woorden omhelst hij de commandant terwijl de tranen over zijn gezicht stromen. Omklemt hem opnieuw met beide armen en dankt hem voor de vrede die hij bracht...

Een oude, gespierde man doorbreekt de kring. In lendendoek, zijn bovenlijf en gezicht met bruine aarde beschilderd, laat hij zien hoe hij de vijand doodde. Met een lange stok waaraan een ijzeren speer is gebonden toont hij iedereen hoe hij met een simpel wapen en ijzeren wilskracht vele vijanden ombracht. Het gejuich van de aanwezigen is overdonderend.

Vele partijen voeren het woord en doodstil luisteren de aanwezigen naar alle goede voornemens. De hitte wordt vergeten, een wollen doek vangt het vele zweet op dat langzaam weg druppelt, kleurige sjaals wissen vochtige gezichten schoon en vol aandacht volgt iedereen de vele toespraken. Dan pakt een man de microfoon en zingt het lied van de Nuba, verhaalt over oude tijden, het leven dat zijn grootouders en ouders leidden, de lieflijkheid van de met riet bedekte hutten en de saamhorigheid in bergdorpen waarbinnen vele clans op goede voet met elkaar leefden. De vrede is getekend en samen zullen ze aan een betere toekomst werken...

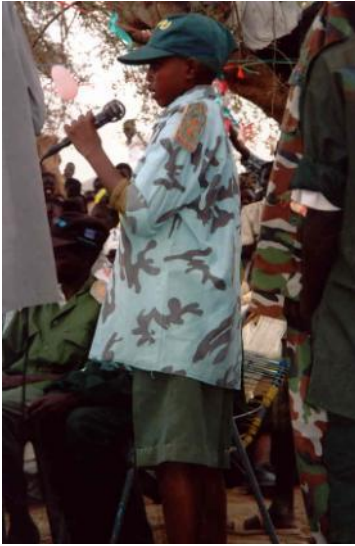
Zijn lied duurt lang en gezichten die eerder geen gevoelens blootgaven, spreken nu boekdelen. Emoties die lang buitengesloten werden zijn zichtbaar en handen grijpen een doek, vegen over ogen en zoeken contact met een vriend of vriendin.

De volgende spreker wordt onderbroken door een officier die volkomen uit zijn dak gaat. Dansend staat hij voor de kinderen, zingt ze toe dat zij de toekomst van hun volk zijn en laat zich niet onderbreken door het protocol, maar gaat door. Staat met tranen in zijn ogen voor de jeugd die voor hem in het zand zit, danst opgetogen rond en verhaalt over de vrede...

Als hij zich eindelijk in zijn stoel laat zakken yelt de menigte opgetogen en drukt zijn commandant ontroerd zijn hand.

Een groep lagerschoolkinderen treedt naar voren. Uit volle borst galmen ze een lied over de vrijheid en een voor een grijpen ze de microfoon en leggen in dichtvorm hun ziel bloot. Ze willen naar school, alle kinderen moeten gelijke kansen krijgen en daar moet het gouvernement voor zorgen. Vrijheid en een goede toekomst! Ze schreeuwen het uit van enthousiasme terwijl honderden *zaghrouda's* hen steunen. De afvaardiging van de SPLA lacht en knikt goedkeurend. Hier hebben ze voor gevochten, om de jeugd een veilige toekomst te bieden!

Opnieuw stormen velen naar voren en tillen een kind in de hoogte. Het is feest, ze vieren de vrede en stap voor stap gaan ze een beter leven tegemoet!

Een andere groep kinderen komt naar voren, hun houten geweren in de aanslag. Een van hen voert zonder haperen het woord, dankt de SPLA en SPLM voor hun moed en scandeert vele *moye's*. Zijn wens om eeuwige vrede waaraan zijn nutteloze geweer uiting geeft en zijn visie op de toekomst zijn aandoenlijk.

Het is al laat als iedereen het smalle pad weer opzoekt en aanschuift bij een van de vele theedames die hun handel uitnodigend hebben neergezet; brood kopen en een kom bruine bonen bij anderen die enorme pannen op het vuur hebben staan. Daar tref ik Abdo en Tawfig en doen we ons tegood aan een warme maaltijd.

Ons vervoer blijkt verdwenen en slapen in het gastverblijf is geen optie omdat er met wat geluk morgen een bus vanuit Heiban vertrekt en we onze plaatsen zeker moeten stellen. De veiligheidspolitie gaf toestemming voor een reis van acht dagen en de tijd vliegt. Bovendien zei ik vanmorgen toch dat twee uur lopen geen bezwaar is?

Gewapend met mijn kleine zaklantaarn en de bagage op onze rug, gaan we op stap. Een halfuur later is het donker en volgt mijn lichtbundel de hakken van Abdo die voorop loopt. Zware stenen moeten ontweken worden en diepe gleuven ontdek ik te laat omdat mijn ogen niet bij de wielsporen zijn die we volgen, maar opnieuw de indrukwekkende taferelen van vanmiddag zien...

Het tweede uur duurt een stuk langer dan het eerste en het eind van onze tocht is nog lang niet in zicht. Ook nu blijken de genoemde twee uur slechts een gewenst getal te zijn en is de werkelijkheid anders.

Een vreemd janken klinkt door de stilte, en nog eens en nog eens. Onheilspellend...

Opgelucht halen we even later een drietal mensen in, een man en twee vrouwen met enorme stapels pannen op hun hoofd. Ontspannen babbelend lopen ze in deze volslagen duisternis door de woestijn, op weg naar huis. Een hut die met een drietal anderen een kleine enclave vormt in deze uitgestrekte zandvlakte. Daar wordt ons koel water geboden en slurpen Abdo en Tawfig een vreemd drankje met een merkwaardige geur naar binnen, dan grijpen we opnieuw onze spullen.

Een gewaarschuwd man telt voor twee daarom heeft Abdo nu een stevige stok in zijn handen, net als Tawfig die voor rugdekking zorgt. Hyena's, leeuwen en andere roofdieren struinen hier bij tijd en wijlen rond en de lokale bewoners dragen dan ook altijd een ijzeren hak met zich mee...

Het laatste deel van onze tocht lijkt een soort *ren je rot* en opgelucht slaan we eindelijk de dorpsstraat in. Stappen door de toegangspoort van ons huis en vallen na een tocht van vier uur heelhuids op onze bedden!

HEIBAN

De volgende morgen drinken we thee op het dorpsplein. Dauudd begroet me, hij gaat de onderwijzers van de lagere school helpen. De klassen zijn te groot en iedereen die wil assisteren is welkom, ook de pastoor in zijn zwarte kleding met witte boord die groepen meisjes les zal geven.

Jongens in een smetteloze witte bloes en een groene broek rennen achter elkaar aan en meisjes in zandkleurige jurken en lange broeken lopen kwebbelend door de hoofdstraat. Om acht uur worden bezems uitgereikt waarmee het immense schoolplein wordt geveegd en even later stellen de kinderen zich per klas in lange rijen op. Het hoofd van de school opent de dag met het volkslied, daarna volgen gebeden voor moslims en christenen. Dan voert een onderwijzer het woord en spreekt de kinderen ernstig toe terwijl laatkomers naar hun groep sluipen en proberen een tik met de dikke stok te voorkomen. Klasvertegenwoordigers komen naar voren om het dagprogramma toe te lichten en nadat honderden hakken gedisciplineerd tegen elkaar klappen volgt het eindsein.

Meisjes zoeken hun vriendinnen op en jongens vinden een koele zitplaats onder de boom terwijl de onderwijzers zich terugtrekken in hun kantoor. Hier moeten aanwijzingen op leskaarten geschreven worden waarmee de kinderen straks aan de slag zullen gaan. Kaarten die als er een 'goed' op staat meegenomen worden naar huis.

Op het dorpsplein onderwijst een vader zijn jonge zoon. Gedisciplineerd overheert hij hem en elke fout wordt net zolang verbeterd totdat hij vlekkeloos zijn les opdreunt. Insha'Allah, zodra het hem beter gaat stuurt ook hij zijn zoon naar school.

De meeste kinderen uit Heiban helpen hun ouders, meisjes zeulen met een baby rond en jongens verdienen wat bij door tientallen waterkannen bij de pomp te vullen en weg te brengen. Anderen gaan de hele dag met de geiten of koeien op stap en komen pas laat in de middag terug. Hun ouders zijn te arm om geld aan schoenen, een schooluniform en een rugzak uit te geven...

Er wonen vijf clans in Heiban; de Abūl, Leira, Tīra, Attura en Shuwaya. Een buitenstaander merkt geen enkel verschil en ziet alleen de overeenkomsten. Iedereen is gastvrij, groet vriendelijk en vindt het vanzelfsprekend dat een groep nomaden hun kamelen en geiten weiden op Nuba grond. Een jaarlijks wederkerend ritueel omdat gedurende de heetste periode van het jaar het eigen grondgebied dor is en onvruchtbaar.

De bedoeïenenmannen zijn lang en dragen een blauwe, wijde broek die tot op hun kuit valt. Net als hun lange blouses zijn ze rijkelijk versierd met kleurige banden die eindigen in gele en rode pompoenen. De vrouwen laten, in tegenstelling tot de bedoeïenen van de Sināi, hun voeten, armen en gezicht onbedekt en dragen kleurrijke jurken die soepel over hun bonte rokken vallen. Lage

halsopeningen laten hun tientallen kralensnoeren optimaal uitkomen, kleurige armbanden bedekken voor een deel hun slanke armen, lange rijen kauri schelpen zijn om hun middel gewonden en om hun linkerarm dragen ze een amulet, als bescherming tegen kwaadaardige *djinns*.

Drie schitterende, jonge vrouwen lopen als oude bekenden door het dorp, hun kleurige sluiers waaien nonchalant in de wind. Ze drinken water uit de aarden kruik op het dorpsplein en een van hen geeft haar baby de borst door met een simpele beweging de omslagdoek los te maken die haar tengere schouders en bovenarmen vrijlaat. Een andere nomade wacht bij de waterpomp en wordt gastvrij uitgenodigd voor het ontbijt, ronde broden en een donkerbruine taart gemaakt van *simsim*.

Al die tijd spuwt de kleine machine in het minieme bakstenen gebouwtje, bruin poeder in zakken. *Asīda*, gemalen graankorrels die overbleven op de dorsvloer waar een vijftal mensen de oogst met dorsvlegels bewerkten. Buiten wordt het zorgvuldig op plastic zakken uitgespreid, ongerechtigheden worden verwijderd en met een wijde kom wordt het poeder opnieuw in voorraadzakken gegoten.

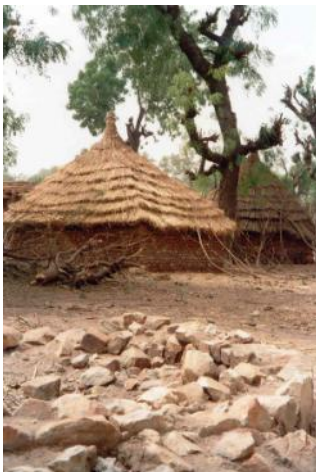
We wandelen rustig door het dorp en zien hoe enorme aarden voorraadpotten waarin ooit graan werd opgeslagen, nu ongebruikt blijven. Een houten staketsel wacht op een nieuw dak en de gaten in het dak van een andere hut worden hersteld. In de schaduw van een boom rust een man, hij heeft al uren op zijn land gewerkt zodat inzaaien straks snel zal gaan. Vroeger stonden in het dorp veel meer bomen, maar de meeste werden op bevel van de overheid al voor de oorlog gekapt al bleef het een raadsel waartoe dat diende...

De restanten van de oude school worden door vele planten overwoekerd en verderop liggen de overblijfselen van een hut, de stenen worden opnieuw gebruikt en eens zal hier een nieuwe woning verrijzen. Laīla vertelt me dat haar zonen zich aansloten bij de SPLA en nadat haar man werd gedood en hun huis vernietigd, vluchtte ze in 1998 met haar dochters naar het ziekenhuisje van Heiban. Daar schuilden ze jarenlang totdat het wat rustiger werd. Sindsdien is een van hen dagelijks op de markt te vinden waar ze achter een aluminium kastje zetelt en er glazen thee en sterke koffie verkoopt. Geld verdient om stukje bij beetje het oude huis op te bouwen.

We lopen verder en nadat we een breed dal zijn overgestoken komen we bij de boomgaard van zijn vader. Vele bomen zijn ontworteld en een vrouw groet schuchter. Met een ijzeren boog aan een lange stok gebonden, stoot ze mango's uit de boom en verkoopt ze op het dorpsplein. Het is het enige inkomen dat ze heeft, haar man en kinderen zijn er niet meer.

Nooit, nooit meer zal ze over de oorlog praten. Het was te verschrikkelijk voor woorden en ze had nooit verwacht dat zij als enige zou overleven. Dagelijkse angst voor verkrachting, lijfstraffen of moord maakt spreken voor altijd onmogelijk. Nu leeft ze in vrijheid, dat is genoeg...

Tawfig laat me de restanten van zijn ouderlijk huis zien. Vier verharde vloeren die ver uit elkaar liggen tonen de plaats waar eens hutten stonden. Zijn moeder wil terug naar haar oude dorp en eens zal hij haar huis herbouwen en de omheining opnieuw optrekken.

Als we terugkeren naar het dorp blijkt de bus waarmee we zouden vertrekken, verdwenen. De chauffeur vond zes passagiers te weinig en ging op zoek naar een voetbalelftal dat vergezeld van tientallen voetbalfans meer oplevert. Daarmee valt onze planning voorgoed in duigen, want in Heiban is geen ander zinnig vervoermiddel te vinden. Een fiets misschien, of twee...

De volgende morgen brengt een behulpzame man me naar de hut waar Magda wacht. Te ziek om te werken voor de vrouwenclub van de Presbyteriaanse Kerk is ze naar huis gegaan om te herstellen. Ze toont me de lijst met projecten waarover de bisschoppenconferentie in Khartoem lang vergaderde en geeft me de begroting van de vrouwenvakschool die in Heiban zou komen, het had zo mooi kunnen zijn maar er waren andere prioriteiten...

Deze keer bestaat je ontbijt uit iets bijzonders, vertelt ze stralend als haar zus me een schotel voorzet waarop twintig stukjes varkensvlees een heerlijk geur verspreiden. Langzaam kauwend genieten we van dit godenmaal.

Opnieuw staat er een bus te wachten die om vier uur zal vertrekken. Tijd genoeg dus voor een bezoek aan Dauudd die een lagerschool wil bouwen, maar geen geld heeft. Ook hier wordt koel water uit de bron geschonken en verdwijnt glas na glas omdat de hitte niet went, en mijn lange rok opnieuw doorweekt is.

Wanneer hij me terugbrengt wordt er bagage op het dak geladen en zoeken de eerste passagiers een plaats. En als precies op tijd de motor aanslaat kijken we elkaar opgelucht aan, vandaag halen we Khartoem. Weliswaar te laat voor de veiligheidspolitie, maar Insha'Allah, met wat geluk valt dat niemand op!

Na tweehonderd meter klinkt een vreemd geluid, staan we stil en gaat de motorkap open. Helpende handen duwen ons terug naar de startplaats en ijverige handen binden ijzerdraden om uitzakkende onderdelen en verhelpen andere mankementen. Een uur later is de schade gerepareerd en vertrekken we opnieuw voor een tocht over smalle paden, door diepe dalen en een troosteloze woestijn. Zes uur later drinken we thee, eten iets warmes en schuift Abdo een gammel bed naast een beschermende flap. Het duurt even voordat ik op een dertigtal plastic draden mijn evenwicht vind, dan doe ik weg. Even maar, dan glijden zandkorrels langzaam weg en komt er beweging in mijn tas. Een jonge vrouw probeert hem voorzichtig naar zich toe te halen, ze neuriet hetzelfde kinderliedje van daarstraks en kijkt me met verwonderde ogen aan...

Onze chauffeur heeft gisteravond een reuzenslag geslagen en urenlang sjouwen zwetende mannen via een smal laddertje en een lastige overstap, enorme pakken houtskool naar het dak.

'Voor vijf uur zijn we er,' verzekert hij Abdo. 'Jullie halen de bus naar Khartoem, anders had ik deze klus toch niet aangenomen.'

Maar ieder uur dat we langer moeten wachten neemt onze twijfel toe. Het lukt nooit, vanaf vijf uur 's middags mag niemand uit Ar Rahad vertrekken en is de weg naar Khartoem gesloten tot de volgende morgen.

Om twaalf uur zwoegt onze bus met zijn zware lading door de woestijn en houdt dat een uur vol, dan sputtert de motor voor de laatste keer en krijgt niemand hem meer op gang.

Wanhoop! Hitte! Dorst!

We turen zwijgend in de verte op zoek naar hulp en zoeken ten langen leste wat schaduw bij een lage struik. Het is beter dan niets.

Een uur later stopt een echte terreinwagen en schuiven de inzittenden dicht tegen elkaar, wordt bagage opnieuw opgestapeld en laten we de andere reizigers sprakeloos achter. In een dichte stofwolk verdwijnen we en stuurt de chauffeur in een noodtempo langs kuilen, vermijd grote stenen en dendert langs een controlepost zonder aangehouden te worden. Geweldig!

Dan geeft motorpech vertraging en hulp aan anderen nog wat meer, maar het geeft niet want we zitten ruim in onze tijd en turen gespannen naar de eerste huizen.

Maar benzine is kostbaar en je tankt niet meer dan je nodig hebt. Deze keer heeft onze chauffeur misgegokt en staan we stil voordat we ons doel bereikt hebben...

We komen te laat en overnachten in Ar Rahad is een bittere pil.

Onze bagage staat klaar en over een kwartier zal een taxi ons naar het busstation brengen. Vandaar zullen we op dezelfde manier als we gekomen zijn, naar Khartoem rijden. Lux, met een flesje vruchtensap onder handbereik.

In de beschutting van een groen bladerdak genieten we van een glas thee. De theedame voegt zorgzaam wat kruiden aan mijn glas toe en de mannen om ons heen zijn aardig. We praten over koetjes en kalfjes als de gemoedelijke sfeer verdwijnt en er een angstaanjagende stilte valt.

Een man in een witte *galabia* neemt plaats op een van de gammele krukken en zijn twee beeldschone dochters zetten zich naast hem.

Zo'n goudbruine huid heb ik nooit eerder gezien en aarzelend pak ik mijn tas. Zal ik wel, zal ik niet... Maar mijn fototoestel blijft waar het is en terwijl ik de kleurige kleding bekijk, vallen hun sluiers opzij en laten twee grote, gouden oorkringen zien. Ook een neusgat is doorboord en getooid met een gouden ring.

Tien minuten later luister ik verbijsterd naar Abdo. 'Zij zijn onze vijand. Het goud dat deze vrouwen dragen is verdiend met geld dat de Nuba slaven oprachten. Wij zijn zwart en daarom mogen we diep vernederd worden en als dieren behandeld...'

OYA dorp in het district Leira

Januari 2006

Baf! Languit val ik op mijn gezicht.

De bergen aan de linkerkant van het pad zijn ontzagwekkend en ik probeerde me voor te stellen hoe Neūni daar eens met haar kinderen in grotten schuilde, op vlucht voor de vijand...

Piekerend over de vele alleenstaande vrouwen en hun traumatische ervaringen gedurende twintig jaar oorlog, vergat ik op boomwortels, kuilen en keien te letten die ons stoffige pad verlevendigen.

Gelukkig is mijn tas met camera en taperecorder onbeschadigd, alleen mijn rechterarm en knieën krijgen langzaam een andere kleur.

Als troost volgt een stuk donkere aarde dat de mogelijkheid biedt even achterop Tawfig's bagage-drager te springen. Een vijftigtal meters hobbel ik mee, in wankel evenwicht en met bungelende voeten die de stekelige struiken niet kunnen ontwijken. Dan stijgt het pad teveel en maakt los zand fietsen helemaal onmogelijk.

We passeren een vrouw met een klein kind aan haar rokken, ze geeft me enkele paarse vruchten om de dorst te stillen, minuscule bolletjes met een grote pit. In haar ene hand heeft ze een *hak* waarmee ze het land gaat bewerken en de andere omklemt de kleine hand van haar dochter.

Een man op een ezelskar passeert ons en groet met een vriendelijk *sabah al khayr*, goedemorgen. In zijn gordel steekt een lang mes. Net zoals de meeste mannen in deze afgelegen streek gelooft hij dat de vijand nog steeds op de loer ligt en met een afschrikwekkend mes of zwaard bevochten moet worden.

Tawfig wijst me op een langwerpige bouwsel, een *tūb*, die tot oven dient om van lokale aarde gemaakte stenen om te toveren in weersbestendig, duurzaam bouw materiaal. Aan de korte kanten bevinden zich een achttal grote gaten waarin flinke stapels hout worden geschoven zodat een flink vuur de in mallen gemaakte stenen verhitten tot de gewenste temperatuur.

Daarnaast is een meisje druk bezig om met een kleine kalebas haar plastic waterkan te vullen. Een gat in de grond en wat troebel water waar de bodem al doorheen schemert is het enige dat hier te vinden is. Verderop klautert een stel joelende kinderen opnieuw het steile pad op om de *Omda*, *Sjeikh* en vele notabelen van hun dorp van onze komst op de hoogte te stellen.

Na tweeëneuhalf uur zwoegen onder een strakblauwe hemel, terwijl de zon verzengende stralen rondstrooit, komen we drijfnat boven en zien in de verte twee bouwsels van rietmatten staan. Daarvoor staan honderden kinderen gedisciplineerd in lange rijen opgesteld. Aan de andere kant van dit vlakke plateau spreidt een grote *nīm* zijn takken uit en biedt schaduw aan de vele genodigden die ons opwachten...

Dit jaar kan Abdo me niet te begeleiden, daarom heeft Tawfig Kuku deze taak overgenomen. Net als Abdo is hij afkomstig uit de omgeving van Heiban en heeft zijn wortels in Leira, en evenals Abdo droomt hij van een terugkeer naar het Nuba gebergte. Dáár alleen wil hij les geven, de voetsporen van zijn vader volgen die er tot zijn vlucht voor de *Janjaweed* als onderwijzer werkte.

Vandalen hebben enkele weken geleden de kabels die naar zijn bordkartonnen Communication Office lopen vernield. De telefoon die op een wankelende tafel staat is onbruikbaar en zijn klanten kloppen er tevergeefs aan.

Het is prettig met hem samen te reizen. Tawfig neemt beslissingen betreffende ons vervoer en regelt niet alleen de financiële kant van deze reis maar zorgt tevens voor de broodnodige contacten. Zo regelt hij vanuit Heiban ons bezoek aan het dorp Oya en voert vooroverleg met de notabelen waardoor iedereen weet wat er van hen verwacht wordt. Dat scheelt uren praten én tijd die we hard nodig hebben...

De wind giert om onze hoofden als we onze gastheren naderen en *Omda* Oya Ismail Kochi, *Sjeikh* Abdalla Katjo Racūba en Yaya Mohamed, de *Chief* van geheel Leira ons welkom heten. Handen worden geschud, schouders beroerd en met een hand op het hart wordt de vriendschap definitief bezegeld. Plastic stoelen staan in een grote boog opgesteld zodat er een sprekersdeel vrij blijft dat tevens ruimte biedt aan de jongeman die het lokale dialect in keurig Engels vertaalt.

Tientallen meters verderop geeft de onderwijzer het startsein en uit vele grote en kleinere monden klinkt een daverend 'welcome to you', geluid dat het ene moment verwaait in de wind maar even later weer op volle kracht te horen is.

De oudsten nemen het voortouw en zetten ieder couplet in, waarna de jongere kinderen hen bijvallen terwijl ze allen uitbundig in hun handen klappen. Als de laatste tonen van het Soedanese volkslied uitgestorven zijn volgt een luid applaus als dank voor dit onverwachte, buitenlandse bezoek. Een ontroerend welkom door kinderen die tot nu toe niets te verwachten hadden...

Mijn dankwoorden en toelichting worden vertaald en juichend rennen ze even later van het smalle pad naar beneden en verspreiden zich naar alle richtingen. 'Over een half jaar hebben we een *echte* school', klinkt het jubelend.

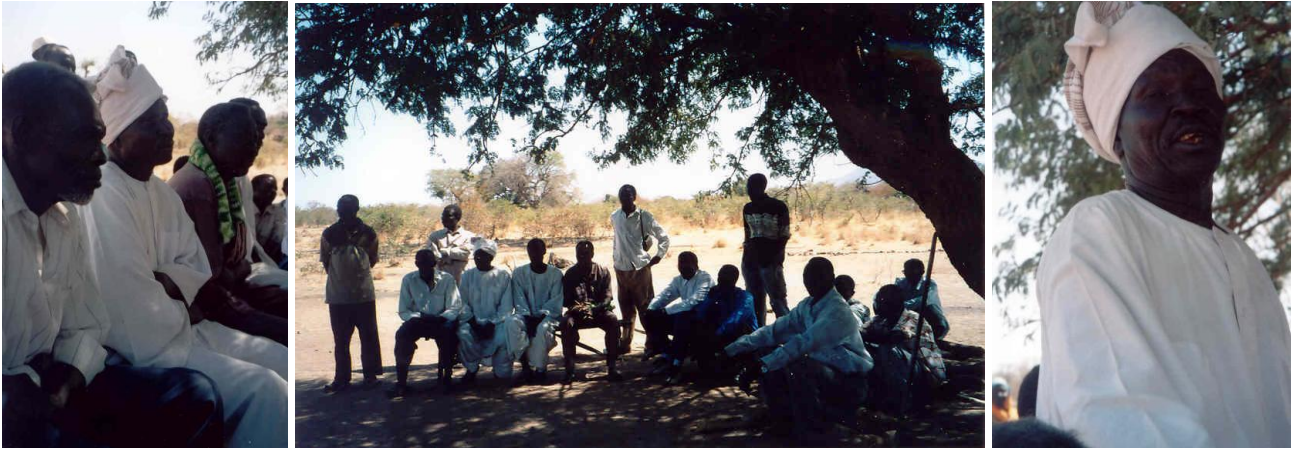
De kinderen komen overal vandaan: aan de linkerkant ligt het dorp Oya, een verzameling *tukul*, huizen met rieten puntaken, gebouwd van gedroogde aarde of op maat gekapte rotsblokken. Beneden leiden stoffige paden naar alleenstaande woningen en verderop voert een smal pad naar gezinnen die naast de restanten van hun oude huizen een nieuw onderkomen aan het opbouwen zijn. Het verschil tussen de kinderen is niet groot, de meeste dragen verkleurde en totaal versleten kleding en hebben ouders of een alleenstaande moeder die nauwelijks een dagelijkse maaltijd bij elkaar kan schrapen...

Het Leira gebied omvat 2700 huizen, staat in het grote boek van de *Omda* te lezen. Zoals over het algemeen gebruikelijk is, leeft een familie gezamenlijk in een huis; per gezin in een apart vertrek of in meerdere woningen binnen dezelfde omheining.

Het betekent dat het aantal vrouwen en kinderen per dorp en in het gehele Leira gebied op dit moment niet bekend zijn. Het zijn er vele die waarschijnlijk allen in dezelfde behoeftige omstandigheden leven.

Opnieuw voeren de *Omda* en *Sjeikh* het woord en wijzen naar lange reeksen stenen die de omgeving afbakenen waar de school gebouwd zal worden. Met wijdse gebaren geven ze te kennen dat alle dorpelingen mee zullen werken, niemand uitgezonderd. In dit afgelegen oord is hun woord van eer genoeg; betaling van grond en specifieke vergunningen zijn niet aan de orde...

Mijn informatie over de wijze waarop deze lagerschool zal worden gebouwd is duidelijk. Het wordt een gebouw van lokaal materiaal waaraan iedereen meewerkt. Velen zullen aarde in houten mallen stampen, anderen zullen de vuren in de *tūb* ontsteken of stapels stenen omhoog sjouwen. Er zullen muren gemetseld worden, deurposten en kozijnen geplaatst en dat alles onder het toeziend oog van de *Omda* en de *Sjeikh*. Gedurende alle werkzaamheden zal worden gezorgd voor *nafīr*, gezamenlijke maaltijden en er zal helder water worden geschonken zodat men weer op krachten komt en kan genieten van de voortgang...

Een oude man verheft zich en neemt de tijd niet om uit de kring te stappen. Met zwaaiende armen en bulderende stem praat hij over de toekomst die Oya straks zal hebben, een officiële school die door honderden handen gebouwd zal worden. Een voor een kijkt hij alle aanwezigen aan, schudt zijn vinger keer op keer en herhaalt dat iedereen verantwoordelijk is voor het tot stand komen van dit gebouw waar de jeugd aan een flonkerende toekomst zal beginnen.

De tientallen vrouwen die zich inmiddels onder de boom hebben verzameld slingeren bij zijn woorden schelle *zaghrouda*'s, vreugdekreten, het gebladerte in en wuiven enthousiast met hun handen. Ze begeleiden ook de andere raadsleden die me uit de grond van hun hart bedanken.

Dan plaatst de onderwijzer zijn naam onder het contract met de Stichting Abdo, terwijl de *Chief*, *Omda* en *Sjeikh* die nog lezen, nog schrijven kunnen, ernstig toekijken.

Op dit moment geeft Mustafa Abdulla Kacho aan tweehonderd kinderen les, in twee immense groepen die om de beurt zijn aandacht vragen. Van enig salaris is geen sprake, maar straks wordt dat anders. Dan zal hij hoofd van de school zijn en aparte klassen formeren voor klein en groot, voor beginners en gevorderden. Het lokale Ministerie van Educatie zal voor onderwijzers en hun salarissen zorgdragen, zo beloofden de twee verantwoordelijke ministers in Kadugli. Unicef zal een deel van de middelen bekostigen en mede namens het Ministerie de kwaliteit van het gebouw en het onderwijs bewaken. Tawfig zal voorlopig de verantwoordelijkheid op zich nemen totdat onze lokale contactpersoon terug is uit Nairobi. Hij zal niet alleen de Stichting Abdo, ook het lokale Ministerie van Educatie en Unicef van de bouwactiviteiten op de hoogte houden.

Het gehele lokale, ambtelijke apparaat van Kadugli, hoofdstad van het Nuba gebergte, bestaat voor 70% uit door de regering (GOS) benoemde mensen en 30% door de SPLM/A (Sudan People's Liberation Movement/Army) benoemde ambtenaren. Binnen anderhalf jaar zullen de rollen omgekeerd zijn.

Het betekent dat nu twee ministers toestemming voor de bouw van deze lagerschool dienden te geven: Anīs Abdulatif namens de regering (GOS) en Juma Ibrahim Ali namens de SPLM/A.

Men verwacht dat Juma Ibrahim Ali binnen enkele maanden als enige verantwoordelijk zal zijn. Hij nam al onze projectvoorstellen uitgebreid door en plaatste er kritische kanttekeningen bij die overigens naar volle tevredenheid werden beantwoord.

Enthousiast zegde hij langdurige samenwerking toe en sprak zijn vertrouwen uit over onze andere projecten, Educatie en opvang voor Straatkinderen, Individuele Educatie en een Centrum voor Vrouwen. 'Vrouwen maken het verschil', lachte hij 'en de behoefte aan scholing op de wijze waarop Ruya Association dit doet, is enorm. Maar geef asjeblieft ook jonge vrouwen de kans op een universitaire opleiding, nadat Abdo en Tawfig hun studieplannen hebben verwezenlijkt...'

De kring van vrouwen wijkt uiteen als ik hen begroet en ze een voor een mijn handen vastpakken. 'Zullen onze kinderen straks allemaal naar school kunnen', vragen ze aarzelend.

Nog steeds zijn ze bang dat de vrede om zal slaan in oorlog en er opnieuw bloedige gevechten zullen uitbreken. En nog steeds durven ze nauwelijks de smalle paden te doorkruisen die hen naar verre verwanten brengen, bang om aangevallen en verkracht te worden. Niet verwonderlijk, Leira was eens het grootste slagveld van het Nuba gebergte waar vooral de vrouwen enorme trauma's op liepen. Kinderen kwamen om in het oorlogsgeweld, mannen werden vermoord of sloten zich aan bij de rebellen van de SPLM, jonge mensen werden gevangen genomen en verkocht als slaaf en zichzelf werden keer op keer intens vernederd.

Hosna Ismail valt op door haar sterke gelaatstrekken en ze gaat helemaal uit haar dak als ze hoort dat haar kinderen straks allemaal naar school kunnen. 'Ze leren schrijven en lezen, een kans die ik zelf nooit gekregen heb!'

Ze vertelt me over haar leven, de oorlog, de ellende. 'Eens had ik zeven kinderen, maar een van mijn baby's is dood. Van mijn zes overgebleven kinderen zijn er drie van vreemde mannen' fluistert ze terwijl haar ogen star in de verte kijken...

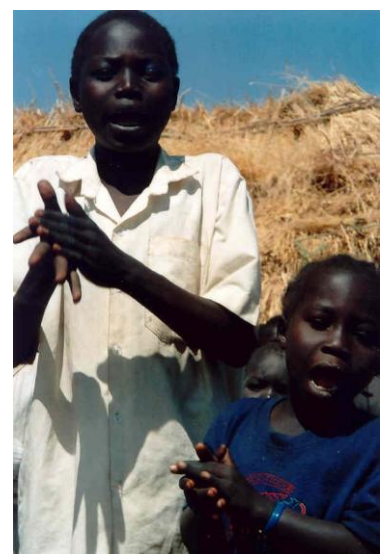
Oh God, je zult maar drie kinderen van verkrachters krijgen. Hoe moet je daarmee verder leven? Stil staan we tegenover elkaar, onze handen in elkaar verstrengeld...

Dan vraag ik haar of ze wil helpen, want op welke plek kan het beste ons eerste Centrum voor Vrouwen komen? Het gebied Leira omvat immers meerdere dorpen.

'Kan ik dat wel' vraagt ze aarzelend. Maar dan breekt haar lach door en straalt ze zelfvertrouwen uit. Met haar hand op 't hart belooft ze alle dorpen af te gaan en de vrouwen te raadplegen over een centraal gelegen plek. 'Ik ga straks naar school, sta voor dag en dauw op om pap voor de kinderen te koken,' zegt ze trots. Haar ogen stralen en ze ziet het al voor zich. Zij gaat naar school én haar kinderen komen niets tekort als ze uit school komen. Dát krijgt ze voor elkaar, zeker weten!

Wat zal ze haar best doen om alles te onthouden, ook als het haar moeite kost en ze er hoofdpijn van krijgt. Ze wil meer weten over gezondheidszorg en ze gaat straks mooie gebruiksvoorwerpen maken...

Langzaam maar zeker dringt het tot de vrouwen door dat ze niet langer bij de pakken moeten neerzitten. Ze kunnen aan de slag en over enkele maanden zal er een school staan. Steeds opnieuw pakt een vrouw mijn handen en vraagt hetzelfde: 'krijgen we een échte school voor onze kinderen?' Dan kijken ze elkaar opnieuw glimlachend aan tot Hosna als eerste uit de kring stapt en een traditionele dans inzet die even later met heftige *zagrouda*'s wordt ondersteund. Andere vrouwen sluiten zich bij haar aan en de oude woordvoerder danst alsof hij een jonge god is. Ze gaan betere tijden tegemoet...

In grote delen van Soedan en zeker in het Nuba Gebergte bestaat geen ontbijt. Pas tegen halftwaalf of iets later wordt warme pap genuttigd of een dikke variant ervan in puddingvorm: gekookte *durra*, een Afrikaanse graansoort. Soms worden er kleine, ronde broden uitgedeeld, maar alleen als de omstandigheden meezitten is er ook 's avonds wat te eten.

Wat een ongelooflijke armoede heerst er in dit afgelegen gebied. Niet alleen ziet menig kind er onverzorgd uit en draagt een broek of jurkje dat veel te groot is, ook de kleurige *thawbs*, negenmeter lange doeken die de vrouwen om hoofd en lichaam wikkelen, vertonen slijtplekken en rafelranden.

'Onze veestapel is verdwenen tijdens de oorlog, landbouwgrond werd vernietigd en nog steeds levert het zware werk op het veld nauwelijks iets op', klinkt het van vele kanten. 'Drink ons water en kijk! Het is troebel en vergiftigt onze kleintjes.' Hosna vraagt of ik de kuil heb gezien waaruit water wordt geput 'als er niet snel regen valt zal hij binnenkort droogstaan en dan...'

De vrede is weliswaar getekend, maar het dagelijks leven komt slechts langzaam op gang als er geen hulp komt. Er is geen put in de omgeving te bekennen, de vrouwen schuilen angstig in hun huizen en kinderen krijgen weliswaar les maar dat is zo'n moeizaam gebeuren dat het geen zoden aan de dijk zet.

Het laatste gesprek met onze ambassade in Khartoem moet nog plaatsvinden maar het onderzoek voor een te bouwen Centrum voor Vrouwen is in gang gezet. Hosna zal een uitstekende plaats voor dit kleine centrum vinden en wie weet kunnen over een half jaar opnieuw vele handen het werk licht maken.

In Kadugli ontmoette ik Zeinab Balandia, directeur van Ru'ya Association, een Niet Gouvernementele Vrouwenorganisatie (NGO) die sinds 2001 geregistreerd staat. Het initiatief hiertoe kwam van Nuba afgestudeerden, postafgestudeerden en universiteitsstudenten en is gebaseerd op het sterke geloof dat vrouwen die onderwijs genoten, een positieve rol spelen bij veranderingen en kansen positief kunnen omzetten. Zeinab Balandia vertelde me over haar aanpak, de samenwerking met het Ministerie van Educatie en met Unicef.

Zij werkt gedurende drie maanden met een vrouwengroep die bestaat uit 30 tot 45 personen. Aan hen wordt gevraagd hoeveel keer ze in de week bijeen willen komen en tot nu toe hebben de groepen steeds gekozen voor twee bijeenkomsten per week.

De bijdrage die de vrouwen elke bijeenkomst leveren bestaat uit wat thee, een zakje suiker en enkele munten. Het grootste deel hiervan wordt gebruikt om thee te zetten en te drinken uiteraard en de penningen worden deels gebruikt om de reiskosten van docenten te bekostigen. Met het andere deel worden individuele vrouwen geholpen, bijvoorbeeld als er een feest te vieren is waarbij veel thee gedronken wordt gedronken of er kleingeld nodig is voor onverwachte kosten...

Met de gehele groep wordt veelvuldig gediscussieerd en elk van de vrouwen krijgt hierbij apart het woord. Zij lichten hun huidige situatie toe en geven aan op welke wijze zij een inkomen willen verwerven waarmee ze hun gezin kunnen onderhouden.

Daarna volgen keuzes voor specifieke scholing en indien gewenst volgt er traumabegeleiding, onderwijs in gezondheidsleer en informatie over de HIV problematiek.

De cursisten leren al de voor- en nadelen van hun voorlopige beroepskeuze naast elkaar te zetten. Ze analyseren de problemen, zoeken oplossingen en leren onder andere hoe een calculatie op te stellen. Hierdoor vinden ze de juiste balans om een beslissing te nemen die tot de definitieve keuze leidt. En mocht er na de periode van drie maanden blijken dat hun keuze toch niet zo aansluit als gedacht, dan leiden nieuwe voortgangsgesprekken tot een andere keuze...

Op dit moment heeft een groep van 9 vrouwen zich aaneengesloten en zijn gezamenlijk een pottenbakkerij gestart. Een andere groep vrouwen bewerkt gezamenlijk het land, koopt voor enkele penningen zaaigoed in en wil zo stapje voor stapje winst halen uit hun dagelijkse arbeid. Anderen maken houtskool en verkopen dit op de markt, weer anderen hebben wat geld uit de 'pot' geleend en kochten hiervan een twaalfstal kippen zodat ze eieren op de markt kunnen verkopen. Een groep denkt na of het mogelijk is zelf kippenvoer te maken, waardoor dure aankoop en het vervoer ervan vanuit Khartoem niet meer nodig is. Anderen kopen kleine hoeveelheden suiker, zeep of olie en verkopen dit op de markt: een handel waar altijd vraag naar is.

Er is een start gemaakt met het maken van kunstnijverheid en wie weet kunnen de vrouwen van Oya eens kleurige, gevlochten dekschalen maken en deze in Nederland verkopen...

Het genereren van inkomen en alles wat daar mee te maken heeft wordt door de vrouwen van Ru'ya Association begeleid op een wijze waar ik stil van word.

Basisvaardigheden worden aangeleerd, nadenken over hun toekomst en de wijze waarop je daar invulling aan kunt geven. Bovendien wordt betrokkenheid bij elkaar gestimuleerd, want als er iemand verzuimt gaan anderen bij haar langs om te informeren naar de reden hiervan.

Het geeft hoop op een betere toekomst voor vele Nuba vrouwen die nu in armoede leven, nog steeds bang zijn voor mishandeling en verkrachting en geen idee hebben hoe ze hun toekomst positief kunnen beïnvloeden....

Onze contactpersoon bij de Nederlandse ambassade in Khartoem heeft inmiddels haar goedkeuring uitgesproken over het projectvoorstel om een Centrum voor Vrouwen te bouwen in Leira en zorgt voor de financiering hiervan.

We gaan samenwerken met Zeinab Balandia die een geweldig lespakket heeft en een *knowhow* om stil van te worden. De lokale Ministers van Educatie gaan hiermee akkoord en zullen middels Unicef, die tevens een steentje zal bijdragen, op de hoogte worden gehouden van de besprekingen die hierover gevoerd dienen te worden. De cirkel is rond...